

Ігнатуша Олександр Миколайович

Народився в с. Осоївка Краснопільського району Сумської області. У 1983 р. закінчив історичний факультет ЗДПІ. З 1985 р. – співробітник Державного архіву Запорізької області. У 1993 р. захистив кандидатську дисертацію “Українська Автокефальна Православна Церква. 1917 – 1930 рр.”. З 1993 р. працює асистентом, старшим викладачем, з 1996 р. – доцентом кафедри історії України ЗДУ. З 2001 р. – докторант кафедри історії України.

Список наукових праць

1989

1. Суспільно–політичний рух в православній церкві на Україні в роки революції та громадянської війни // Молодежь и актуальные проблемы исторической науки. Тезисы общественно–политических чтений, посвященных 70-летию комсомола Украины. 7 – 9 июня 1989 г., г. Черновцы. – К., 1989. – С. 333 – 335.
2. Православна церква на Катеринославщині в роки Жовтневої революції та громадянської війни // IV республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства. Тези доповідей і повідомлень. – К., 1989. – С. 305 – 306 (співавтор Турченко Ф.Г.).
3. Православная церковь на Украине в борьбе против революционного движения (начало XX в. – 1917 г.) // Вопросы истории СССР. Республ. межведомств. научн. сб. – Харьков, изд-во при Харьковском гос. ун-те. – Вып. 34, 1989. – С.120 – 128.
4. Українська автокефальна // Вітчизна. – 1989. – № 12. – С.166–175 (співавтор Турченко Ф.Г.).

1990

5. Советская историческая литература о православной церкви на Украине в 1917 – 1920-х гг. // Вопросы истории СССР. Республ. межведомств. научн. сб. – Харьков, изд-во при Харьковском гос. ун-те. – Вып. 35, 1990. – С.11 – 18.
6. Православна церква на Україні в 1920–х рр. // Молодь і актуальні проблеми історичної науки. Тези V суспільно-політичних читань 29 – 30 травня 1990 р. м. Київ. – К., 1990. – С. 80 – 83.
7. Православна церква на Україні в період першої російської революції // Первая российская революция 1905 – 1907 гг. в свете нового исторического мышления. Тезисы докладов и сообщений республиканской научной конференции. 18 – 20 декабря 1990 г. – Т. II. – Горловка, 1990. – С. 58 – 59.
8. Документи релігійних установ та організацій з фондів Держархіву Запорізької області, як джерело до вивчення історії рідного краю (кінець XVIII – перша третина XX ст.) // Вестник краеведа. Тезисы научных докладов и сообщений (апрель 1990 г.). – Запорожье, 1990. – С. 35 – 36.
9. Документи Держархіву Запорізької області про особливості релігійного життя населення Півдня України (XIX ст. – 30 рр. XX ст.) // Малочисленные национальности Юга Украины: история и современность. Тезисы к областной научно–практической конференции 19 – 20 октября 1990 г. – Запорожье, 1990. – С. 75 – 77.

1991

10. Національний рух за реформування православної церкви на Україні напередодні Жовтневої революції // Проблеми історії національно-визвольного руху на Україні в період феодалізму та капіталізму. Матеріали республіканської науково-теоретичної конференції 8 – 10 січня 1991 р. м. Запоріжжя. – К.– Запоріжжя, 1991. – С. 39 – 41.

11. Українська автокефальна православна церква в умовах наростання адміністративно-політичного тиску (1921–1930 рр.) // V Всеукраїнська конференція “Розвиток історичного краєзнавства в контексті національного відродження України” (жовтень 1991 р.). Тези доповідей та повідомлень. – К. – Кам’янець-Подільський, 1991. – С. 359 – 361.
12. Соціальний склад Української автокефальної православної церкви (1921–1930 рр.) // Історія України: дослідження та інтерпретації. Тези VI республіканських суспільно-політичних читань 22 – 25 травня 1991 р. м. Новгород-Сіверський. – К., 1991. – С. 99 – 101.
13. Чи діяла автокефальна церква в Запоріжжі? // Запоріжжя в історії та культурі. Тези доповідей та повідомлень республіканської наукової конференції. – Запоріжжя, 1991. – С. 35 – 37 (співавтор Турченко Ф.Г.).
14. До історії Української автокефальної православної церкви (1921 – 1930 рр.) // Питання історії СРСР. Республ. міжвідомч. наук. зб. – Харків, вид-во “Основа” при Харківському держ. ун-ті. – Вип. 36, 1991. – С. 47 – 54.
15. Архівні фонди волосних і сільських управлінь як джерело вивчення історії запорізького села пореформеного періоду // Історія Запорожского края в дооктябрьский период. Тезисы областной историко-краеведческой конференции 16 апреля 1991 г. – Запорожье, 1991. – С. 24 – 25.

1992

16. Проголошення Директорією УНР автокефалії православної церкви в Україні // Український історичний збірник. Республ. міжвідомч. наук. зб. – Харків, вид-во “Основа” при Харківському держ. ун-ті. – Вип. 37, 1992. – С. 20 – 30.
17. **Тарас Шевченко і Запорізький край. (За документами Державного архіву Запорізької області).** – Запоріжжя, 1992. – 118 с. (співавтори Бортнікова Л.Ф., Тедеев О.С.).

1993

18. Українська автокефальна православна церква (1917–1930 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук. 07.00.02 – історія України / Запорізький державний університет. – Запоріжжя: [АК облдержархіву], 1993. – 20 с.
19. З історії автокефалії на Україні: Запоріжжя // Наша Віра. – 1993. – №11–12. – С. 12.
20. Документи Державного архіву Запорізької області // Болгарське населення Півдня України: Дослідження і документи. – Вип. 1. – Запоріжжя, 1993. – С. 110 – 128 (співавтор Тедеев О.С.).

1994

21. “Класовий ворог” на Дніпрельстані // Краєзнавство. – 1994. – № 1–2. – С. 40 – 43 (співавтор Тедеев О.С.).
22. Матеріали Государственного архива Запорожской области // Єврейське населення Півдня України: дослідження і документи. – Вип. 1. – Запоріжжя: ИПК “Запоріжжя”, 1994. – С. 142 – 165 (співавтор Тедеев О.С.).
23. Документи державних архівів України з історії Української автокефальної православної церкви (1917 – 1930 рр.) // Архіви України. – 1994. – № 1–6. – С. 44 – 56.

1995

24. Документальні джерела держархіву Запорізької області з історії єврейського населення Запорізького краю (XIX – XX ст.) // Єврейське населення Півдня України: історія та сучасність. Тези до наукової конференції 27 – 28 жовтня 1994 р. – Запоріжжя, 1995. – С. 40 – 43 (співавтор Турченко Ф.Г.).
25. З історії Вільного козацтва на Запоріжжі // Культурологічний вісник. Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни. – Вип. 2. – Запоріжжя, 1995. – С.27 – 42 (співавтор Тедеев О.С.).

26. Пастор Г.Г.Рат // Deutscher Kanal – Німецький канал. – 1995. – № 7. – С. 4 (співавтор Тедеев О.).

1996

27. Фонд митрополита Кречетовича как источник изучения политических процессов в церкви и обществе // ”Проблемы политической истории Крыма: итоги и перспективы”. Научно–практическая конференция. Материалы. Симферополь, 24 – 25 мая 1996. – Симферополь, 1996. – С. 47 – 49.
28. Держава та національна ідея в житті українських православних церков 20 – 30-х рр. ХХ ст. // Матеріали Міжнародної наукової конференції “Відродження української державності: проблеми історії та культури”. м. Одеса, 13 – 16 травня 1996 р. – Ч. I. – Одеса, 1996. – С. 97 – 98.
29. Архівний фонд Олександрівського повітового казначейства (джерелознавчий огляд) // Південна Україна XVIII – XIX століття. Записки науково-дослідницької лабораторії історії Південної України Запорізького державного університету. – Вип. 1. – Запоріжжя: РА “Тандем–У”, 1996. – С. 149 – 153 (співавтор Тедеев О.С.).
30. Німецьке населення Запорізького краю за документами Бердянської, Катеринославської, Мелітопольської та Олександрівської земських управ // Записки науково-дослідної лабораторії історії Південної України Запорізького державного університету: Південна Україна XVIII – XIX століття. – Вип. 2. – Запоріжжя: РА “Тандем–У”, 1996. – С. 51 – 77 (співавтор Тедеев О.С.).
31. З.С. Орлова, И.Д. Ратнер. Из истории заселения Херсонщины (краткий справочник). – Херсон, 1993. – 128 с. // Записки науково-дослідної лабораторії історії Південної України Запорізького державного університету: Південна Україна XVIII – XIX століття. – Вип. 2. – Запоріжжя: РА “Тандем–У”, 1996. – С. 183 – 186.
32. До питання про визнання українських православних церков Вселенським патріархатом (20–ті роки ХХ ст.) // Міжнародні зв'язки народів Європи. Матеріали наукової конференції 1–2 листопада 1996 року. – Запоріжжя: РА “Тандем–У”, 1996. – С. 64 – 66.
33. Вірний пасторському обов'язку (Г. Рат) // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. (36. статей). – К., 1996. – С. 299 – 303 (співавтор Тедеев О.).

1997

34. Православні Церкви в Україні у 20–х рр. ХХ ст. та взаємини між ними // Український церковно-визвольний рух і утворення української автокефальної православної церкви: Матеріали наук. конф. Київ, 12 жовт. 1996 р. / За ред. А. Зінченка. – К., 1997. – С.121 – 138.
35. Церква на вулиці Нагірній // Наша Віра. – 1997. – № 7. – С.7 – 8.
36. Архівний фонд краєзнавця М.П. Киценка, як джерело знань про творчу діяльність дослідника запорозького козацтва // Запорозьке козацтво в пам'ятках історії та культури: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя, 2–4 жовтня 1997 р.). – Секції I, II. – Запоріжжя: РА “Тандем–У”, 1997. – С.153–156 (співавтор Тедеев О.С.).
37. Збережемо ту славу: Громадський рух за увічнення історії українського козацтва в другій половині 50–х–80–х рр. ХХ ст.: 36. документів та матеріалів. – К.: Рідний край, 1997. – 474 с. (співавтори: Бажан О.Г., Тедеев О.С., Циганенко О.О., Шевчук О.А.).
38. Перлина архітектури Півдня України (за рядками архівних документів) // Нариси історії Південної України. – Запоріжжя, 1997. – С. 43 – 50 (співавтор Тедеев О.С.).
39. Видавнича діяльність братства “Діяльно–Христова Церква” // Історія релігій в Україні. Тези повідомлень VII Міжнародного круглого столу (Львів, 12–14 травня 1997 р.). – Львів: ВПК “МВС”, 1997. – С. 82 – 83.
40. Кічкаська дитяча колонія // Збірник праць студентів та аспірантів кафедри Історії України. – Запоріжжя, 1997. – С. 43 – 50 (співавтор Лізвінський В.).

1998

41. Маловідомі документи про господарчу діяльність родини Фальц–Фейнів // Записки науково–дослідної лабораторії історії Південної України Запорізького державного університету: Південна Україна XVIII – XIX століття – Вип. 3. – Запоріжжя: РА “Тандем–У”, 1998. – С. 51 – 77 (співавтор Тедеев О.С.).
42. Історія релігій і церкви в Україні: Методичні рекомендації до спецсемінару. – Запоріжжя, 1998. – 68 с.
43. Історико–дослідницька робота в архівних установах : Методичний посібник для семінарських занять та індивідуальної роботи студентів історичного факультету. – Запоріжжя: ЗДУ, 1998. – 24 с.
44. “Вселенська церква нас не визнає...” // Людина і світ. – 1998. – № 3. –С. 33 – 36.
45. Єпископ Пивоваров як особа // Історія релігій в Україні. Матеріали VIII Міжнародного круглого столу (Львів 11 – 13 травня 1998 р.). – Львів: Логос, 1998. – С.107 – 108 (співавтор Шугальова І.М.).
46. Передсоборні церковні з'їзди Київщини (березень – травень 1921 року) // Історія релігій в Україні. Матеріали VIII Міжнародного круглого столу (Львів 11 – 13 травня 1998 р.). –Львів: Логос, 1998. – С. 105 – 107.
47. Проблеми, передані у спадщину: Православна церква на Катеринославщині часів Української Держави (квітень–грудень 1918 р.) // Людина і світ. – 1998. – № 9. – С. 32 – 37.
48. Видавнича діяльність українських християнських церков у 20-х рр. XX ст. // Християнство і культура: історія, традиції, сучасність. – Полтава, 1998. – С. 55 – 58.
49. Видавнича діяльність українських християнських церков 20-х рр. XX ст. // Всеукраїнська Міжнародна християнська асамблея. Науково-практична конференція. Київ, 17 – 18 лютого 1998 р.: Доповіді, повідомлення. – К.: СП “Українська книга”, 1998.– С. 147 – 150.
50. Видавнича діяльність українських християнських церков за умов формування тоталітарної держави (20-ті рр. XX ст.). // Україна XX століття: Історія та право. Зб. наук. праць. – Вип. 1, 1998. – С. 124 – 144.
51. Церква та національне державотворення // Українська революція: 1917 – початку 1918 рр. (Проблеми, пошуки, узагальнення). Зб. наук. стат. ЗДУ. – Запоріжжя: “Просвіта”, 1998. – С.189–230.
52. Американське представництво на Дніпробуді. Документи і матеріали // Записки науково-дослідної лабораторії історії Південної України Запорізького державного університету: Південна Україна XX століття. – Вип. 1. – Запоріжжя: РА “Тандем–У”, 1998. – С. 47 – 79.

1999

53. Православна церква на Катеринославщині у 1918 р. // Студії з архівної справи та документознавства. Т. 5. Гетьман Павло Скоропадський та Українська Держава 1918 року / Ред. кол.: В.П. Ляхоцький (гол. ред.), І.Б.Матяш (заст. гол. ред.), Л.М. Федорова (відп. секретар) та ін., Головне архівне управління, Науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства. – К., 1999. – С.181 – 187.
54. Адміністративний устрій ранньої Української автокефальної православної церкви (1921 р.) // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Вип. VIII. – Запоріжжя: “Тандем–У”, 1999. –С. 17 – 32.
55. Документи Олександрівської міської думи як джерело до вивчення релігійного життя єврейського населення міста та регіону (за документами державного архіву Запорізької області) // Запорожские еврейские чтения. – Вып. 3. – Запорожье: “Диво”, 1999. – С. 110 – 113 (співавтор Шугальова І.М.).

56. Католицька церква на Півдні України в 1920 – 1930-х рр. // Історія релігій в Україні. Матеріали ІХ Міжнар. конф. 11 – 13 трав. 1999 року. – Кн. І . – Львів: Логос, 1999. – С. 142 – 144.
57. Діяльність Спільки воявоначих безвірників на Запоріжжі в 20 – 30-х рр. ХХ ст. (за матеріалами періодичної преси) // Історія України: Маловідомі імена, події, факти. (36. статей). – Вип. 6. – К.: “Рідний край”, 1999. – С. 199 – 204 (співавтор Бобко Т.Г.).
58. Миколайпільські дочірні менонітські колонії: зі сховищ Державного архіву Запорізької області // Записки науково–дослідної лабораторії історії Південної України Запорізького державного університету: Південна Україна ХVІІІ – ХІХ століття – Вип. 4 (5). – Запоріжжя: РА “Тандем–У”, 1999. – С. 83 – 100 (співавтори: Лях К.С., Тедеев О.С.).
59. Міжконфесійні взаємини на Півдні України ХVІІІ – ХХ століття / Бойко А.В., Ігнатуша О.М., Лиман І.І., Мільчев В.І. та ін. – Запоріжжя: РА “Тандем–У”, 1999. – 252 с.
60. Рафальський Василь Феофанович // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 16.
61. Степан Орлик // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 268.
62. Тарнавський Петро // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 309 – 310.
63. Українська автокефальна православна церква // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 384 – 385 (співавтор С. Білокінь).
64. Українська православна автокефальна церква // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. С. 437 – 438.
65. Феодосій Сергійв // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 496.
66. Феофіл Булдовський // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 500 – 501.
67. “Церква й Життя” // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 551 – 552.
68. “Церковная Газета” // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 552.
69. Чехівський Володимир Мусійович // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 571 – 572.
70. Чехівський Микола Мусійович // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 572 – 573.
71. Шараївський Нестор // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 600.
72. Юрій Жевченко // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 656.
73. Юрій Міхновський // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 656 – 657.
74. Юрій Тесленко // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 657.
75. Юхим Калішевський // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 658.
76. Явдась Митрофан // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 661.
77. Яків Чулаївський // Довідник з історії України. Т.3. (Р – Я)./ За ред. І.З. Підкови, Р.М. Шуста. – К.: Генеза, 1999. – С. 667.

2000

78. Український екзархат Російської православної церкви на Півдні України в 20 – 30-х рр. XX ст. // Історія релігій в Україні. Праці X-ї Міжнар. наук. конф. (Львів, 16 – 19 трав. 2000 року). – Кн. I. – Львів: Логос, 2000. – С. 168 – 177.
79. До питання про становище православних конфесій на Півдні України в 20 – 30-х рр. XX ст. (соціально–політичний аспект) // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Вип. IX. – Запоріжжя: ЗДУ, 2000. – С. 98 – 122.
80. Церква і Українська революція: Катеринославщина доби Гетьманату Скоропадського (квітень – грудень 1918 р.) // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Вип. XII. – Запоріжжя: ЗДУ, 2000. – С. 59 – 81.
81. Джерела Державного архіву Запорізької області до вивчення суспільно–політичних та релігійних процесів в старообрядницькому середовищі (XIX – XX ст.) // Культурологічний вісник. Науково–теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни. – Вип. 6. – Запоріжжя: “Просвіта”, 2000. – С. 38 – 43.
82. Як знищували Миколаївську церкву в м. Запоріжжі // Спокута. Альманах №3. – Запоріжжя: “Дніпровський металург”, 2000. – С. 140 – 145.

2001

83. Антирелігійні кампанії 1920 – 1930-х рр. // Історія релігій в Україні. Праці XI-ї Міжнар. наук. конф. (Львів, 16–19 трав. 2001 року). – Кн. I. – Львів: Логос, 2001. – С. 211 – 216.
84. Українська автокефалія та ідея державотворення // Культурологічний вісник. Науково–теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни. – Вип. 7. – Запоріжжя: “Просвіта”, 2001. – С. 103 – 109.
85. Історія рідного краю (Запорізька область): 1914 – 1939 рр. / Під ред. Турченка Ф.Г.: Підручник для 10 класу середньої загальноосвітньої школи. – Запоріжжя: Прем’єр, 2001. – 224 с. (співавтори Ткаченко В.Г., Турченко Г.Ф.).
86. Характер конфліктів в українському православ’ї: 20 – 30-і рр. XX ст. // Східна Україна: характерні тенденції та особливості розвитку в XX ст. Доповіді та повідомлення II регіональної наукової конференції. – Донецьк: Норд Комп’ютер, 2001. – С. 62 – 65.
87. Зміни організаційного устрою Російської православної церкви на Лівобережній і Південній Україні протягом XVIII – поч. XX ст. // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. (Зб. статей). – Вип. 16. – К. – Донецьк: Рідний край, 2001. – С. 21 – 27 (співавтор Шугальова І.М.).
88. Стан парафій Російської православної церкви на Катеринославщині (20-і р. XX ст.) // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. (Зб. статей). – Вип. 16. – К. – Донецьк: Рідний край, 2001. – С. 120 – 125 (співавтор Бобко Т.Г.).
89. Джерела з історії міжцерковних і державно-церковних взаємин баптистських громад Запоріжжя в 20 – 30-х рр. XX ст. // Наукові записки. Зб. праць молодих вчених та аспірантів. – Т. 6. – К., 2001. – С.348 – 356.
90. Православні церкви України в контексті їх видавничої діяльності: 20-і рр. XX ст. // Наукові записки. Зб. праць молодих вчених та аспірантів. – Т. 7. – К., 2001. – С. 549 – 568.
91. Історичний поступ українського православ’я: пошук нової парадигми // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Вип. XIII. – Запоріжжя: ЗДУ, 2001. – С. 40 – 65.
92. Критичний огляд розвитку Синодальної церкви на Півдні України (20-30-ті роки XX ст.) // Архів. Документ. Історія. Сучасність: Збірка наукових статей та

- матеріалів / Праці державного архіву Одеської області. – Т. IV. – Одеса: Друк, 2001. С. 214 – 221.
93. Соборно-Єпископська церква на Сумщині в 20 – 30-х рр. ХХ ст. // Матеріали четвертої Сумської обласної наукової історико-краєзнавчої конференції (14 – 15 грудня 2001 р.) – Ч. 1. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2001. – С. 132 – 135.
94. До питання про взаємне ставлення Української Автокефальної Православної Церкви та Української Греко-Католицької Церкви у міжвоєнний період ХХ ст. // Сумська старовина. Науковий журнал з історії та культури України. Видання Сумського державного університету. – 2001. – №№ VIII – IX. – С. 46 – 59.

2002

95. До характеристики архівних джерел з історії православної церкви та міжцерковних відносин в Україні: 20 – 30-ті рр. ХХ ст. // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвідомчий зб. наук. праць. – Вип. 6. – К.: Інститут історії України НАН України, 2002. – С. 60 – 69.
96. Джерела до вивчення суспільних процесів у середовищі старообрядців південної України (XIX – ХХ ст.) // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвідомчий наук. зб. – Вип. 5: Архіви – складова інформаційних ресурсів суспільства. – К., 2002. – С. 319 – 329.
97. Чому розколось православ'я України? (Характер конфліктів 20-х – початку 30-х рр. ХХ ст.) // Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський національний університет, Центр соціально-політичних досліджень. – 2002. – № 1 (21). – С. 79 – 83.
98. Боротьба держави проти церкви в Україні: кампанії 20 – 30-х рр. ХХ ст. // Вісник Запорізького юридичного інституту. – Запоріжжя. – 2002. – № 1 (18). – С. 239 – 250.
99. Національний церковний рух в православному середовищі на Запоріжжі в 20 – 30-х рр. ХХ ст. // Культурологічний вісник. Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни. – Вип. 8. – Запоріжжя: Просвіта, 2002. – С. 40 – 49.
100. Державно-церковні взаємини в Україні 20 – 30-х рр. ХХ ст. у світлі сучасної історіографії // Південний архів. Зб. наук. праць. Історичні науки. – Вип. 7. – Херсон: Видавництво ХДПУ, 2002. – С. 44 – 50.
101. Реакція Російської Православної Церкви на модернізаційний виклик новоєвропейського суспільства: український аспект (XIX – початок ХХ ст.) // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Вип. XV. – Запоріжжя: Просвіта, 2002. – С. 88 – 98.
102. Українська греко-католицька церква в оцінках Української автокефальної православної церкви (20-і рр. ХХ ст.) // Історія релігій в Україні. Праці XII-ї Міжнар. наук. конф. (Львів, 20 – 24 трав. 2002 року). – Кн. I. – Львів: Логос, 2002. – С. 167 – 174.
103. Документи государственного архива Запорожской области по истории старообрядцев XIX – ХХ вв. // Белая Криница. Православно-старообрядческий художественно-иллюстрированный публицистический журнал. – 7510 (2002). – № 2 – 3. – С. 39 – 42.
104. Берестейська церковна унія 1596 // Українське козацтво: Мала енциклопедія. – Київ: Генеза; Запоріжжя: Прем'єр, 2002. – С. 33 – 34.
105. Могила Петро (1596 – 1647) // Українське козацтво: Мала енциклопедія. – Київ: Генеза; Запоріжжя: Прем'єр, 2002. – С. 319 – 320.
106. Соборно-Єпископська церква на Сумщині в 20 – 30 роках ХХ ст. // Сумська старовина. Науковий журнал з історії та культури України. Видання Сумського державного університету. – 2002. – № X. – С. 76 – 81.

107. Національна модернізація православної церкви за часів української революції 1914 – 1920 рр.: відгук на кризу чи крок до розколу? // Література та культура Полісся. Вип. 21 / Відп. ред. і упорядник Г.В.Самойленко. – Ніжин: НДПУ, 2002. – С. 150 – 159.

2003

108. Українське церковне відродження в контексті новоєвропейської модернізації (XIX – початок XX ст.) // Культурологічний вісник. Науково–теоретичний щорічник Нижньої Наддніпрянщини. – Вип. 10. – Запоріжжя: “Просвіта”, 2003. – С. 29 – 38.
109. Українське суспільство перед викликом новоєвропейської модернізації: православна перспектива (XIX – поч. XX ст.) // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Вип. XVI. – Запоріжжя: Просвіта, 2003. – С. 55 – 69.
110. Характер і динаміка розвитку Спілки войовничих безвірників України (1926 – 1941 рр.) // Історія релігій в Україні. Праці XIII-ї Міжнар. наук. конф. (Львів, 20 – 22 травня 2003 року). – Кн. I. – Львів: Логос, 2003. – С. 263 – 269.
111. Соціально-політичні аспекти еволюції Російської православної церкви в Україні (20 – 30-і рр. XX ст.): південний регіон // Україна: вчора, сьогодні, завтра: Збірник наукових праць / Ред. колегія: Вашкевич В.М. та ін. – Запоріжжя: ТОВ “Поліграфічний центр “Фоліант”, 2003. – С. 229 – 247.
112. Соціально-політичні аспекти еволюції Російської православної церкви в Україні (20 – 30-і рр. XX ст.): південний регіон // Культура народів Причорномор'я. Научный журнал. – № 43. – Симферополь: Межвузовский центр «Крым». – 2003. – С.176 – 185.
113. Радянський апарат як знаряддя боротьби проти церкви в Україні 20 – 30-х рр. XX ст. // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т. 26. Вип. 13. Історичні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2003. – С. 92 – 98.
114. Руйнація конфесійної мережі в Україні 20 – 30-х років XX ст.: реалізація проекту безрелігійного суспільства // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – № 10. – Луцьк: 2003. – С. 31 – 36.
115. Спілка войовничих безвірників України (1926 – 1941 рр.): продукт і знаряддя модернізації по-сталінськи // Український селянин: Зб. наук. праць / За ред. С.В.Кульчицького, А.Г.Морозова. – Черкаси: Черкаський державний університет імені Богдана Хмельницького, 2003. – Вип. 7. – С. 53 – 56.
116. Антицерковна боротьба на Півдні України: 20 – 30-і рр. XX ст. // Седьмые Запорожские еврейские чтения. – Запорожье: «Диво», 2003. – С.151 – 156.
117. Голодомор 1932–1933 рр. на Сумщині в системі антицерковної боротьби держави // Сумська старовина. Науковий журнал з історії та культури України. Видання Сумського державного університету. – 2003. – № XI–XII. – С. 80 – 84.
118. Національна церква чи інтернаціональне безвір'я: суперечні тенденції новоєвропейського розвитку (перша третина XX ст.) // Науковий вісник Дипломатичної академії України. Вип.8. Зовнішня політика та дипломатія: витоки, традиції, новації / За заг. ред. Б.І.Гуменюка, Л.С.Тупчієнка, В.Г.Ціватого. – К.: ДЕМІД, 2003. – С. 449–459.
119. Історія рідного краю (Запорізька область): 1914 – 1939 рр. / Під ред. Турченка Ф.Г.: Підручник для 10 класу середньої загальноосвітньої школи. – Запоріжжя: Прем'єр, 2003. – 224 с. (співавтори Ткаченко В.Г., Турченко Г.Ф.).

2004

120. Реєстраційні документи релігійних громад як масові джерела до вивчення історії церкви в Україні (20–30-і рр. XX ст.) // Наукові праці історичного

- факультету Запорізького державного університету. – Вип. XVII. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – С. 265-280.
121. Матеріали архівного фонду М.П. Киценка як джерело вивчення діяльності визначного краєзнавця // Історія і культура Придніпров'я. Невідомі та маловідомі сторінки: Науковий щорічник. Випуск 1. – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2004. – С. 142-148.
  122. Статистика закриття церков про динаміку державної політики щодо церкви в 20–30-х рр. XX ст. // Історичні і політологічні дослідження. Видання Донецького національного університету, історичний факультет. – Донецьк. – 2004. – № 1 (19). – С. 180-188.
  123. Православна церква за умов державного атеїзму: перший досвід співіснування в Запорізькому регіоні 1918–1920 рр. // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Вип. XVIII. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – С. 165–173.
  124. Рух за модернізацію православної церкви (1905–1914 рр.) // Україна модерна і сучасна (історія, історіографія та джерелознавство). Матеріали наукових читань, присвячених 60-річному ювілею професора Г.К. Швидько. – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2004. – С. 128–134.
  125. Під жорнами “класової боротьби”. Політичні репресії на Запоріжжі (1917–1990 рр.) // Реабілітовані історією (Запорізька область) Науково-документальне видання. – Запоріжжя: Дніпровський металург, 2004. – Кн. 1. – С. 7-41 (співавтори Л.І. Кирилас, О.В. Старух, В.Г. Ткаченко, Є.Г. Цокур).
  126. Хортиця в матеріалах особового архівного фонду М.П. Киценка // Національна перлина Запоріжжя: впровадження інноваційно-інвестиційних технологій гармонізації біоекосистеми о. Велика Хортиця. Перший Міжнародний конгрес: Збірник тез доповідей. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2004.– С. 37-39.
  127. Вектори антицерковної політики радянської держави в Україні в 20–30-х рр. XX ст. // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. –№ 9 (79). – Луганськ: Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, 2004. – С. 62-69.
  128. «Обновленство» 20–30-х рр. XX ст.: витвір ДПУ чи модернізаційний рух в православному середовищі? // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. – Кн. I. – Львів: Логос, 2004. – С. 249–257.
  - 129. Інституційний розкол православної церкви в Україні: генеза і характер (XIX ст. – 30-ті рр. XX ст.). – Запоріжжя: Поліграф, 2004. – 440 с.**
  130. Антисергіївська опозиція в Україні 1927-1941 рр. // Сумська старовина. Науковий журнал з історії та культури України. Видання Сумського державного університету. – 2004. – № XIII–XIV. – С. 147-157.

2005

131. Формування структури української православної церкви (1930 р.) // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. 2005 рік. – Кн. I. – Львів: Логос, 2005. – С. 267–274.
132. Історія України. XX століття: Державна атестація: у запитаннях і відповідях. 11 клас. – Запоріжжя: Просвіта, 2005. – 80 с. (співавтори Турченко Ф.Г., Турченко Г.Ф.).
133. История Украины. XX век: Государственная аттестация: в вопросах и ответах. 11 класс. – Запорожье, Тернополь, 2005. – 80 с. (соавторы Турченко Ф.Г., Турченко Г.Ф.).

134. Рух за модернізацію православної церкви (1905–1914 рр.) // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Вип. XIX. – Запоріжжя: Прем'єр, 2005. – С. 130–137 (0,5 др. арк.).
135. Історія рідного краю (Запорізька область): 1914 – 1939 рр. / Під ред. Турченка Ф.Г.: Підручник для 10 класу середньої загальноосвітньої школи. – Запоріжжя: Прем'єр, 2005. – 223 с. (співавтори Ткаченко В.Г., Турченко Г.Ф.).
136. Запорізький архів. Народна війна. 1941–1944. Антифашистський рух Опору на території Запорізької області: Збірник документів і матеріалів. – Запоріжжя: Прем'єр, 2005. – 560 с. (Член редакційної ради). – С. 6-10.

2006

137. Рух за модернізацію православної церкви в Україні (1905–1914 рр.) // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Випуск 291-292. Філософія. – Чернівці: Рута, 2006. – С. 42–46.
138. Днепрогес в судьбах немецких колонистов Запорожского и Днепропетровского округов // Німецькі поселенці в Україні: історія та сьогодення: Монографія. – Київ; Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – Серія «Україна: історія і сучасність». Вип. 1. – 416 с. – С. 348–354.
139. Зміни канонічного статусу УПЦ–РПЦ в Україні у 20–30-х роках ХХ ст. // Історія релігій в Україні. – Львів: Логос, 2006. – Кн. I. – С. 286–293.
140. Зміни канонічного статусу православної церкви в Україні (1918–1930-ті рр.): від автономії до екзархату // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. – Вип. XX. – Запоріжжя: ЗНУ, 2006. – С. 198–207
141. Історія України. ХХ століття: Державна атестація: у запитаннях і відповідях. 11 клас. – Запоріжжя: Просвіта, 2006. – 80 с. (співавтори Турченко Ф.Г., Турченко Г.Ф., Терно С.О.).
142. История Украины. ХХ век: Государственная аттестация: в вопросах и ответах. 11 класс. – Запорожье, Тернополь, 2006. – 80 с. (соавторы Турченко Ф.Г., Турченко Г.Ф., Терно С.А.).
143. Нестор Махно. Крестьянское движение на Украине. 1918–1921: Документы и материалы / Серия: Крестьянская революция в России. 1902–1922 гг.: Документы и материалы / Под ред. В.Данилова и Т.Шанина. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2006. – 1000 с. [Редакционная коллегия: В.Данилов, В.Кондрашин и Т.Шанин (ответственные редакторы), В.Виноградов, А.Игнатуша, С.Кокин, В.Кузеленков, В.Лозицкий, С.Мироненко, О.Наумов, А.Сорокин, А.Тедеев, В.Христофоров]
144. Інституційний розкол православної церкви в Україні в умовах модернізації (XIX ст. – 30-ті рр. ХХ ст.): Автореф... дис. докт. іст. наук. 07.00.01 – історія України / Дніпропетровський національний університет. – Дніпропетровськ: [Запорізький національний університет], 2006. – 39 с.
145. Сучасна українська історіографія відносин православної церкви та радянської держави (1920–1930-ті рр.) // Український історичний журнал. – 2006. – № 2 (467). – С. 174–190.
146. Історія рідного краю (Запорізька область): 1914–1939 рр. / За ред. Турченка Ф.Г.: Підручник для 10 класу середньої загальноосвітніх навчальних закладів. – Запоріжжя: Прем'єр, 2006. – 160 с. (співавтори Ткаченко В.Г., Турченко Г.Ф.).
147. Трансформація структури вищих органів Української синодальної церкви протягом 20-30-х рр. ХХ ст. // Сумська старовина. Науковий журнал з історії та культури України. Видання Сумського державного університету. – 2006. – № XVIII–XIX. – С. 111-121.

148. Вигнанці Дніпробуду (до проблеми затоплення Кічкаса, 1927 р.) // Сумська старовина. Науковий журнал з історії та культури України. Видання Сумського державного університету. – 2006. – № XX. – С. 186-194.

2007

149. Історія України. XX століття: Державна атестація: у запитаннях і відповідях. 11 клас. – Запоріжжя: Просвіта, 2007. – 80 с. (співавтори Турченко Ф.Г., Турченко Г.Ф., Терно С.О.).
150. История Украины. XX век: Государственная аттестация: в вопросах и ответах. 11 класс. – Запорожье, Тернополь, 2007. – 80 с. (соавторы Турченко Ф.Г., Турченко Г.Ф., Терно С.А.).
151. Модернізація православної церкви в Україні у контексті світових соціокультурних процесів: 20-30-ті рр. XX ст. // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. – Львів: Логос, 2007. – Кн. I. – С. 460–468. – 964 с.
152. Оновлення української церкви у перспективах Івана Огієнка та його сучасників // Творча спадщина Івана Огієнка в контексті сучасного розвитку гуманітарних наук: Збірник доповідей. – К.: НАУ, 2007. – С. 19–23. – 144 с.
153. Послання митрополита Михаїла (Єрмакова) до духовенства та віруючих України від 17 листопада 1927 р. як прояв гостроти соціально-церковних процесів // Південний архів. Зб. наук. праць. Історичні науки. – Вип. 25. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2007. – С. 41–47.
- 154.